

Obec Malý Lapáš - História obce

Ostatná aktualizácia: nedeľa, 01. január 2023, 14:01

Prvá písomná zmienka o obci Lapáš sa nachádza v Zoborskej listine z roku 1113. "*V Štitároch má svätý Hypolit štyri poplužia zeme, Malanta má tiež štyri poplužia, v Lapáši jedno poplužie, podobne v Janíkovciach, aj v Nevidzi. V Pohraničiach má svätý Hypolit spoločnú zem a vinice s ostatnými roľníkmi; medzníkom dediny Pohranice je studňa Ciker a miesto Scumedi. V majeri Gron je kúpená zem sedemdesiatsedem jutár od muža menom Deda.*"

Obec vznikla delením rodového zemianskeho majetku na území Veľkého Lapáša asi v 15. storočí. Prvá písomná zmienka o Malom Lapáši je z roku 1474. Malý Lapáš sa vyvíjal ako zemianska obec s poľnohospodárskym charakterom, ktorá nepodliehala zdaneniu.

Obec sa dostala do tureckého ohrozenia od prvého vpádu Turkov na Ponitrie, bola vyplienená a vypálená a bola im poplatná až do začiatku 17. storočia. V tom období bolo 12 zdanených rodín a 10 obývaných domov. V 18. storočí bolo v obci šesť zemepánov a boli budované zemianske kúrie. Na samote Jáger postavil gróf Jánoky kaštieľ. V roku 1768 ušla časť poddaných z obce pred vysokými poddanskými dávkami. Koncom 18. storočia bolo v obci 36 domov, ktoré obývalo 45 rodín. Bolo sčítaných 212 obyvateľov s domovským právom.

V 19. storočí postihli obec epidémie, neúrodné roky a hladomor. V roku 1831 to bola cholera s veľkým počtom úmrtí. V tom období mal Malý Lapáš šesť zemianskych usadlostí a len 136 obyvateľov. Veľkú časť majetkov v obci vlastnil poľský šľachtický rod Zamoyskovcov a gróf Jánoky - Madocsányi. Po vzniku 1. samostatnej Česko-slovenskej republiky v rokoch 1924-1925 došlo k parcelácii veľkostatkárskej pôdy, ktorú rozdelili medzi 113 obyvateľov Malého Lapáša. V rokoch 1926 a 1927 bola medzi obyvateľov rozdelená aj časť pôdy z vlastníctva grófa Jánokého. Ďalšia časť jeho majetku bola skonfiškovaná po znárodnení v roku 1945 a bola rozdelená medzi drobných prídelcov v roku 1947. Časť katastra obce Pohranice, ktorá patrila pôvodne Jánokymu, bola v roku 1954 začlenená do katastra obce Malý Lapáš.

Na území obce Malý Lapáš sa nachádza niekoľko evidovaných archeologických lokalít. Prvá z nich sa nachádza v polohe „Pod Janíkovskou cestou“, kde bolo doložené osídlenie z obdobia mladšej a neskorej doby kamennej. Druhou je polykultúrne sídlisko potvrdeného viacerými výskumami rodinných domov nachádzajúcich sa v bezprostrednej blízkosti navrhovanej stavby. Archeologickým výskumom v roku 2010 bol objavený sídliskový objekt datovaný do obdobia praveku. Rozsiahly objekt, datovaný do doby rímskej, bol zachytený archeologickým výskumom v roku 2013. Doklady pravekého osídlenia boli v tom istom roku potvrdené i v rámci stavby rodinných domov. Archeologickým výskumom realizovaným v roku 2015 bolo zachytených 11 sídliskových objektov a kultúrna vrstva s datovaním do doby bronzovej – obdobia kultúr stredodunajských popolnicových polí (podolská kultúra}. V roku 2017 bol vykonaný archeologický výskum, počas ktorého boli objavené ďalšie štyri sídliskové objekty zaradené do doby bronzovej. Osídlenie z pravekého a protohistorického obdobia bolo doložené i archeologickým výskumom realizovaným v roku 2018. Tu boli identifikované

Obec Malý Lapáš - História obce

Ostatná aktualizácia: nedeľa, 01. január 2023, 14:01

hnutelné nálezy v podobe keramiky a zvieracích kostí, ako aj nehnuteľný sídliskový objekt. Tretia z lokalít bola zachytená v roku 2014, archeologickým výskumom boli zistené sídliskové objekty patriace do mladšej doby kamennej – lengyelskej kultúry (LgK I}. Južne, resp. juhovýchodne od nej sa nachádza ďalšia archeologická lokalita, chronologicky zaradená do staršej doby železnej. Vysledované boli sídliskové objekty z doby halštatskej – vekerzugskej skupiny.

Historické mapy obce sú zverejnené na portáli [Staré Mapy](#).

V roku 1960 vytvoril Malý Lapáš spoločne s Veľkým Lapášom obec Lapáš, v roku 1990 sa Malý Lapáš po úspešnom referende osamostatnil.

Pamiatky, ktoré sa spomínajú:

- [Kaplnka na majeri Pustý Jáger](#), pseudománsko gotická, z konca 19.stor.,
- Prícestná socha : Sv. Ján Nepomucký, klasicistický z roku 1816,
- Prícestná socha : Sv. Anna, pseudogotická, z roku 1879.

Pre zobrazenie rozdielov posuňte pravičkou v strede obrázku.